

9. *Мартінек С. В.* Український асоціативний словник : у 2 т. / С. В. Мартінек ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. — Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2007.
Т. 1 : Від стимулу до реакції. — 344 с.
Т. 2 : Від реакції до стимулу. — 468 с.
10. *Мокиєнко В. М.* Словарь русской брани: матизмы, обсценизмы, эвфемизмы : 4400 слов и 4000 устойчивых сочетаний / В. М. Мокиєнко, Т. Г. Никитина ; ред. И. А. Богданова ; Санкт-Петербург. гос. ун-т, Межкафедральный словарный кабинет им. Б. А. Ларина. — Санкт-Петербург : Норинт, 2003. — 448 с.
11. *Нові слова та значення* : словник / уклад.: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова ; відп. ред. Л. О. Симоненко ; НАН України, Ін-т укр. мови. — Київ : Довіра, 2008. — 271 с. — (Словники України).
12. *Оптимізація епістемічної функції мови* / Нац. ун-т Львів. політехніка. — Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5213282>. — Назва з екрана.
13. *Попов В. М.* Словарь воровского и арестантского языка / сост. В. М. Попов. — Киев : Печатня С. П. Яковлева, 1912. — 128 с.
14. *Шумілова А.* Словники у фонді відділу довідково-бібліографічного обслуговування: нові надходження / А. Шумілова ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Відділ довідково-бібліогр. обслуговування. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2782>. — Назва з екрана.
15. *Словарь-тезаурус синонимов русской речи* / кол. авт.: Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин, Н. А. Дьячкова [и др.]. — Москва : АСТ-Пресс, 2008. — 509 с. — (Словари русского языка).
16. *Словарь тюремно-лагерно-блатного жаргона (речевой и графической портрет советской тюрьмы)* / авт.-сост.: Д. С. Балдаев, В. К. Белко, И. М. Исупов. — Москва : Края Москвы, 1992. — 526 с., ил.
17. *Словник сучасного українського сленгу* / упоряд. Т. М. Кондратюк. — Харків : Фоліо, 2006. — 350 с.
18. *Словники як джерело інформації. Роль словників у підвищенні мовної культури* // Моя бібліотека. — Режим доступу: <http://www.mybiblioteka.su/3-69005.html>. — Назва з екрана.
19. *Ставицька Л.* Український жаргон : словник / Леся Ставицька ; НАН України, Ін-т укр. мови ; Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту ; Ін-т критики. — Київ : Критика, 2005. — 496 с.
20. *Сучасний словник іншомовних слів*: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. — Київ : Довіра, 2006. — 789 с. — (Словники України).
21. *Тлумачний словник термінів з освіти, наукознавства, стилістики та красномовства* / уклад.: І. Є. Намакштанська, О. В. Романова, В. М. Левченко [та ін.] ; за заг. ред. І. Є. Намакштанської, В. М. Левченка. — Донецьк : Донбас, 2014. — 507 с.
22. *Український тлумачний словник : тезаурус* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — Київ ; Ірпінь : Перун, 2016. — 1696 с. : іл.
23. *Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник* / уклад.: Л. І. Петрух, І. М. Головка ; М-во охорони здоров'я України, Львів. нац. мед. ун-т ім. Данила Галицького. — Київ : Медицина, 2015. — 968 с. — Бібліогр.: с. 964—966.
24. *Хоменко О.* Язык блатных, язык мафиози (1842—1978 гг.) : энциклопед. синоним. словарь. В 2 т. / Олег Хоменко ; авт.-сост. Н. Р. Петрова ; вступ. ст. И. Логвиненко. — Киев : Форт-М, 1997—1998.
Т. 1. — 528 с.
Т. 2. — 640 с.
25. *Lingvistika termineri danişma sözlüü gagauzça-ruşçagomınca = Русско-гагаузско-румынский словарь-справочник лингвистических терминов = Dicţionar-îndrumar de termeni lingvistici român-ruş-găgăuz* / Ін-т культури, насліддя Акад. наук Молдови Гос. ун-та Молдови, Глав. упр. образования АТО "Гагаузия" ; сост.: Е. Сорочяну, Т. Шаршов ; науч. ред. К. Чемыртан. — Кишинёв, 2015. — 312 с. — Бібліогр.: с. 306—310.

(Далі буде)

Надійшла до редакції 27 лютого 2017 року

УДК 316.774:004]:005

Оксана Матвієнко,
доктор педагогічних наук,
кандидат технічних наук,
професор кафедри комп'ютерних
наук КНУКіМ

Михайло Цивін,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри
комп'ютерних наук КНУКіМ

Інформаційний менеджмент як основа концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи

У статті розглянуто можливість концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи на основі інформаційного менеджменту. Наголошено на тенденціях розвитку багатовимірності й полікомпонентності інформаційно-аналітичного, інформаційно-управлінського та інформаційно-технологічного складників у змісті діяльності фахівця з інформаційної справи і обґрунтовано їхні взаємозв'язки у межах інформаційного менеджменту. Зроблено висновки щодо доцільності концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи на основі інформаційного менеджменту, виходячи із його загальної мети та завдань.

Ключові слова: інформаційний менеджмент, модель фахівця, інформаційна справа.

Сьогодні розвиток інформаційно-комунікативного середовища характеризується широким спектром видів інформаційної діяльності (ІД), які не підпадають під традиційні професійні кваліфікації працівників

документно-інформаційної сфери. Така тенденція свідчить про суперечність між потребами практики в якісних результатах професійної підготовки фахівців для усіх видів інформаційного супроводу й підтримки

економічної, політичної та соціальної сфер діяльності й браком науково обґрунтованих уявлень про цей процес. Спеціальність 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" покликана подолати наявну суперечність та запропонувати модель фахівця, який би відповідав сучасним вимогам [1].

Побудова моделі фахівця за новоутвореною спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" є принципово важливою умовою укладання освітніх стандартів, пропозиції обґрунтованого змісту підготовки здобувачів вищої освіти і набуття випусником об'єктивно необхідних загальних та спеціальних компетенцій.

На часі пошук нової концептуальної основи, на якій будуватиметься модель фахівця з інформаційної справи широкого профілю. Методологічно доцільним вбачається здійснити це на основі інформаційного менеджменту (ІМ), предметне поле якого дає змогу забезпечити внутрішній зв'язок концептів і конструктів, котрі використовуються в інформаційній діяльності, виявити понятійно-методологічне підґрунтя розробки теорії професійної підготовки для побудови моделі фахівця.

Отже, *актуальність* дослідження порушеної у статті проблеми зумовлена тенденціями розвитку багатовимірності й полікомпонентності інформаційно-аналітичного, інформаційно-управлінського та інформаційно-технологічного складників у змісті діяльності фахівця з інформаційної справи, що потребує визначення їхньої єдності та взаємозв'язків у межах інформаційного менеджменту.

Мета статті — окреслити предметне поле інформаційного менеджменту як основи для концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи.

Аналіз останніх публікацій. У вітчизняному науковому просторі питання, пов'язані з ІМ, перебувають у полі уваги багатьох дослідників. Зокрема, у роботах І. Давидової [2; 3] досліджено інформаційні потреби управлінців, знання й організаційна пам'ять у системі інформаційного менеджменту. Загальні проблеми становлення менеджменту як наукової категорії, формування його концепцій та предметного поля висвітлено у роботах О. Матвієнко, Д. Лук'яненка, В. Мельника [4; 5; 6; 7]. Одержані у цих дослідженнях результати і висновки, а також семантична мережа використаних понять, концепцій та об'єктів предметної галузі інформаційного менеджменту дають змогу концептуалізувати на його основі модель фахівця з інформаційної справи, підготовка якого здійснюється за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

Виклад основного матеріалу. Діяльність фахівця з інформаційної справи актуалізується у процесах інформаційного забезпечення, опосередковується використанням сучасних комп'ютерно-телекомунікаційних засобів і здійснюється в широкому контексті завдань інформаційної діяльності та комунікативних практик.

Загальнопрофесійні вимоги до фахівця такі: знання методів збирання і опрацювання інформації, способів її використання у функціях менеджменту і стратегії розвитку організацій; особливостей інформаційних потоків у різних системах управління; методів аналізу, які застосовуються при опрацюванні даних;

способів формування і проходження різних типів ділових документів; методів створення інформаційного забезпечення управлінських структур; основних напрямів сучасних технологічних інновацій для супроводу комунікативної діяльності підприємства.

Загалом, фахівець з інформаційної справи має бути підготовлений у системі "документно-інформаційні ресурси — інформаційні технології — управління інформаційною діяльністю — комунікації" [8], в якій виконує функції управління інформацією й управління за допомогою інформації, що спонукає звернутися до поняття "*інформаційний менеджмент*".

Складність побудови моделі фахівця з інформаційної справи на основі концепції ІМ полягає в тому, що в науковому дискурсі "інформаційний менеджмент" досі є так званим парасольковим терміном (*umbrella-term*), який не має власного усталеного значення і розуміння, а лише виконує функцію інтегрування інших термінів. Поняття "інформаційний менеджмент" визначає широкий спектр видів діяльності, пов'язаних з інформаційними ресурсами, управлінням інформаційними потоками, технологіями і управлінською діяльністю загалом. Зазначимо, що власне визначення терміна "інформаційний менеджмент" і досі перебуває у стадії наукових пошуків, хоча виокремилися певні підходи до його розуміння.

Поняття "інформаційний менеджмент" вживається у таких значеннях [11]:

- управління за допомогою інформації (підприємством, організацією, фірмою), тобто інформаційне управління;
- управління власне інформацією (ресурсами і потоками) для оптимізації роботи підприємства, організації, фірми;
- управління процесами інформатизації, тобто управління інформаційною технологією.

З наведеного переліку при побудові моделі діяльності фахівця з інформаційної справи вважаємо за доцільне обмежитися лише тими підходами, що стосуються власне інформаційних ресурсів і потоків та управління ними, а також управління підприємством за допомогою інформації. При цьому дотримуємося підходу до інформаційного менеджменту, який умовно назвемо інформаційно-ресурсним. Відповідно вважаємо, що *управління інформаційною технологією* є окремим видом діяльності — *ІТ-менеджментом* або *менеджментом інформаційних систем* [16]. Природно, застосування широкого спектра новітніх технологій і виконання певних функцій, що стосуються управління інформаційними технологіями, є іманентним складником сучасного управління ІД, однак не її суттю. Отже, приймаючи інформаційно-ресурсне тлумачення інформаційного менеджменту, вважаємо, що на нинішньому етапі це дає змогу узагальнити контексти професійної ІД і розглядати "інформаційного фахівця" як "інформаційного менеджера", узагальненим об'єктом діяльності (метою) якого є інформаційна підтримка роботи підприємства (організації).

Особливість ІМ полягає в тому, що він є поліфункціональним напрямом: з одного боку, безпосередньо стосується загальної теорії управління, а з другого — предметної галузі інформаційної діяль-

ності, зокрема її аналітичної та прогнозної компонент, тобто всього комплексу *форм, методів і засобів інформаційної діяльності, які забезпечують ефективну взаємодію* у будь-якій сфері.

Сьогодні інформаційний менеджмент є складником галузі знань, яку можна позначити терміном "комунікативістика" (communication science), насамперед у тій її частині, що вивчає проблеми мережевих комунікацій.

Розвиток соціальних медіа зумовив трансформацію комунікативного інструментарію діяльності підприємств, і на передньому плані сьогодні постають такі завдання інформаційно-комунікативного управління, як бізнес-комунікації у мережі Інтернет, розробка комунікативних стратегій просування товарів і послуг у соціальних медіа, що потребує вироблення ефективної комунікативної політики підприємства. У цьому контексті важливою функцією і компетенцією інформаційного фахівця є управління репутацією підприємства у мережі Інтернет (*SERM* — Search Engine Reputation Management та *ORM* — Online Reputation Management). Очевидно, ці завдання перебувають у предметному полі комунікативного складника інформаційного менеджменту.

Концептуалізуючи модель фахівця з інформаційної справи, варто зазначити, що ІМ охоплює основні концептуальні й технологічні особливості ІД, сутність якої в роботі А. Айламазяна і Є. Стась визначено так: "Інформаційна діяльність пов'язана зі створенням інформаційних моделей всіх об'єктів і явищ природи і суспільства, які беруть участь у людській діяльності, а також зі створенням моделей цієї діяльності" [17, с. 28].

Інформаційний менеджмент — це інноваційна діяльність, орієнтована на постійний пошук нових способів організації ІД, на створення матеріальних і соціальних передумов для ефективного доступу до інформації і забезпечення інформаційно-комунікативних процесів, на активізацію та розвиток наявних інформаційних ресурсів і форм їхнього раціонального використання [5].

Із введенням до системи освіти нової спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" ВНЗ виокремлюють у її межах спеціалізації, що умовно можна окреслити як *"Документознавство та інформаційна діяльність"*, *"Менеджмент бібліотечно-інформаційної діяльності"*, *"Менеджмент архівної діяльності"*, *"Інформаційна аналітика"*. Узв'язавши до розгляду власне "інформаційні" напрями — аналітиків і документознавців як професіоналів, що забезпечують ІД організації, на початковому етапі концептуалізації змісту їхньої роботи доцільно звернутися до *ролі інформації* у системі управління. Використання соціальної інформації для виконання управлінських функцій, циркуляція даних між компонентами системи, між системою загалом і навколишнім середовищем є обов'язковим атрибутом управління. Саме завдяки інформаційним процесам у системі управління здійснюється цілеспрямована взаємодія із зовнішнім середовищем.

У цьому контексті доцільно застосувати положення про те, що *у системі управління вирізняють інформацію безпосереднього управління й інформацію*

розвитку системи. Під інформацією безпосереднього управління розуміють відомості, що циркулюють каналами конкретної системи і використовуються для вирішення завдань, які стоять перед цією системою. Під інформацією розвитку системи розуміють відомості, які містять результати науково-технічних досягнень, що можуть бути використані для докорінної перебудови системи. Відповідно, діяльність фахівців у галузі документно-інформаційних ресурсів умовно розподілимо на діяльність у галузі документального забезпечення системи (об'єкта управління) і діяльність у галузі інформаційно-аналітичного забезпечення. Умовність такого поділу підтверджується конвергенцією на практиці цих видів діяльності, що визначено їх спільною структурою: об'єктом діяльності (документно-інформаційним ресурсом), спільною технологією та іншими структурними компонентами, що у сукупності є складником діяльності у галузі інформаційного менеджменту.

Окремо варто приділити увагу підготовці *інформаційних аналітиків*.

У 2003 році згідно з наказом МОН України до переліку спеціальностей було введено магістерську міжбакалаврську спеціальність "Консолідована інформація", заявлену як таку, що відповідає внесеним до Державного класифікатора професій 003-95 назвам робіт "Аналітик консолідованої інформації" підклас 2433 "Професіонали в галузі інформації та інформаційного аналізу", групи 2433.1 "Наукові співробітники (інформаційні аналітики)" та 2433.2 "Професіонали в галузі інформації та інформаційні аналітики". Фундаторами спеціальності й піонерами у започаткуванні підготовки фахівців були ВНЗ технічного напрямку. У новому переліку галузей підготовки від 29 квітня 2015 р. № 266 спеціальність "Консолідована інформація" не зазначено, однак ВНЗ технічного профілю тепер пропонують її як спеціалізацію за спеціальністю 122 "Комп'ютерні науки та інформаційні технології" [12; 13 та ін.].

Досліджуючи особливості новоствореної спеціальності "Консолідована інформація" [9; 14], автори наголошували на певних суперечностях, які можуть виникнути в її розвитку у відриві від професійної інформаційної освіти, і зазначали, що реалізація магістерського рівня підготовки інформаційних аналітиків має відбуватись у межах базової інформаційної освіти, що є запорукою формування основних загальнопрофесійних знань і навичок в інформаційній сфері діяльності. Логіка таких висновків зумовлена завданнями, обов'язками, кваліфікаційними вимогами до фахівця, а також визначенням поняття "консолідована інформація".

Консолідована інформація є суспільним знанням, до якого застосовані спеціальний відбір, аналіз, оцінка. Також можлива реструктуризація та видозміна з метою придатності для безпосереднього вирішення проблем і забезпечення інших інформаційних потреб певних осіб або соціальних груп, які в іншому разі не мали б прямого доступу до цих знань і не могли б ними ефективно скористатись, оскільки відомості важкодоступні в оригінальній формі й розсіяні по багатьох документах [10].

Принагідно зазначимо, що у вітчизняній терміно-системі інформаційної діяльності термін "консолідо-

вана інформація" уперше вжито в монографії В. Третьяка "Научно-техническая информация в управленческой деятельности" (1990). Автор зазначає, що "...це поняття використовується для позначення перспективного комплексу методів науково-інформаційної діяльності, який досі не має задовільної назви і часто фігурує під загальними заголовками на зразок "аналіз і синтез інформації", "інформаційне забезпечення прийняття рішень" та ін." [15, с. 100].

На нинішньому етапі, коли діяльність підприємств і організацій потребує аналітичних продуктів і послуг для розв'язання багатьох стратегічних і тактичних завдань, консолідація інформації є невіддільним елементом управління за допомогою інформаційних ресурсів, а отже, і складником інформаційного менеджменту.

Викладені міркування щодо взаємозв'язків інформаційного менеджменту, інформаційної діяльності, інформаційної аналітики дають змогу зробити такі висновки. Доцільність концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи на основі ІМ обґрунтовано такими положеннями:

— загальною метою інформаційного менеджменту є комплекс методів і заходів із забезпечення інформаційно-комунікативної діяльності організації, тобто інформаційна підтримка функціонування підприємства;

— завданням інформаційного менеджменту є вибір раціональних форм комунікацій, інформаційних технологій та інформаційних ресурсів, необхідних для досягнення цілей організації;

— інформаційний менеджмент є загальнометодичною основою об'єднання в єдину систему комунікаційних процесів як усередині організації, так і з зовнішнім середовищем, управління циркуляцією документних потоків у межах системи управління внутрішньоорганізаційною інформацією, тобто практичною реалізацією інформаційно-комунікативних процесів організаційного розвитку.

Список використаної літератури

1. *Матвієнко О.* Спеціальність 029 "Інформаційна. бібліотечна та архівна справа": у пошуках "інформаційного фахівця" / О. Матвієнко, М. Цивін // Вісник Книжкової палати. — 2016. — № 10. — С. 32—35.
2. *Давидова І.* Патерни інформаційних потреб управлінців у системі інформаційного менеджменту. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_2_12. — Назва з екрана.
3. *Давидова І.* Знання та організаційна пам'ять у системі інформаційного менеджменту / І. Давидова // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 9. — С. 35—37. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_9_10. — Назва з екрана.
4. *Лук'яненко Д. І.* Розвиток інформаційного менеджменту як наукової категорії / Д. І. Лук'яненко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер.: Економічні науки. — 2013. — № 1. — С. 183—187. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvusk_2013_1_39. — Назва з екрана.
5. *Матвієнко О. В.* Інформаційний менеджмент: аналіз предметного поля // Вісник Книжкової палати. — 2004. — № 8. — С. 13—17.
6. *Матвієнко О. В.* Інформаційний менеджмент : навч. посібн. / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. — Київ : Видавничий Дім "Слово". — 2007. — 200 с.
7. *Мельник В. В.* Формування концепції інформаційного менеджменту: сутність, задачі, основні напрями розвитку / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2012. — Вип. 49. — С. 122—134. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2012_49_14. — Назва з екрана.
8. *Матвієнко О. В.* Теорія і практика підготовки спеціалістів з інформаційного забезпечення системи управління невиробничою сферою : автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Оксана Володимирівна Матвієнко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2005. — 40 с.
9. *Матвієнко О.* Спеціальність "Консолідована інформація" у системі інформаційної освіти України // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2008. — № 1. — С. 63—68.
10. *Толковый словарь по основам информационной деятельности* / Под ред. проф. Н. Н. Ермошенко. — Київ : УкрИНТЭИ, 1995. — 252 с.
11. *Гиляревский Р. С.* Информационный менеджмент: управление информацией, знаниями, технологией : учеб. пособие. — Санкт-Петербург : Профессия, 2009. — 304 с.
12. *Спеціальність: "Комп'ютерні науки та інформаційні технології"*. — Режим доступу: <https://web.kpi.kharkov.ua/cit/uk/konsolidovana-informatsiya/>. — Назва з екрана.
13. *Програма ФВВ Консолідована інформація-2016 р.* — Режим доступу: kntu.net.ua. — Назва з екрана.
14. *Матвієнко О. В.* Консолідована інформація / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. — Київ : Центр навчальної літератури, 2014. — 134 с.
15. *Третьяк В. И.* Научно-техническая информация в управленческой деятельности. — Киев : Техника, 1990. — 117 с.
16. *Матвієнко О. В.* Концепція менеджменту інформаційних систем в контексті загальних проблем інформатизації суспільства // Вісник Книжкової палати. — 2002. — № 10. — С. 17—20.
17. *Айламазян А. К.* Информатика и теория развития / А. К. Айламазян, Е. В. Стась. — Москва : Наука, 1989. — 174 с.

В статтє рассмотрена возможность концептуализации модели специалиста информационного дела на основе информационного менеджмента. Отмечены тенденции развития многомерности и поликомпонентности информационно-аналитической, информационно-управленческой и информационно-технологической составляющих в содержании деятельности специалиста по информационному делу и обоснованы их взаимосвязи в рамках информационного менеджмента. Сделаны выводы о целесообразности концептуализации модели специалиста информационного дела на основе информационного менеджмента исходя из его общей цели и задач.

The article discusses the possibility of conceptualizing model professional business information on the basis of information management. The tendency of development of multidimensional information-analytical, information management and information technology component in the maintenance activity Specialist case and proved their relationships within information management. Conclusions about the feasibility of the conceptualization of the model specialist business information on the basis of information management on the basis of common goals and tasks of information management.

Надійшла до редакції 27 лютого 2017 року